

Czego dowiemy się z publicznych danych o finansach publicznych?

Pytanie postawione przewrotnie, ponieważ z raportu Instytutu Badań Strukturalnych pt. „Audyt (nie)przejrzystości finansów publicznych w Polsce” wynika, że dowiemy się niewiele. Postanowiliśmy zmierzyć się z problemem i razem z Fundacją e-Państwo przygotowaliśmy aplikację, w której każdy może sprawdzić, jak wydatkowane są jego podatki - <https://mojepanstwo.pl/podatki>. Opinia publiczna może być zaskoczona.

Informacje o sytuacji sektora finansów publicznych w Polsce (łącznie budżet państwa, wydatki samorządów, sektor ubezpieczeń społecznych, szkoły wyższe itd.) przekazywane do powszechnej wiadomości uniemożliwiają obywatelom poznanie kierunków wydatkowania środków publicznych. Można odnieść wrażenie, że dokumenty publikowane są wyłącznie w celu wywiązania się przez instytucje z określonych obowiązków ustawowych, ale już bez refleksji, na ile sposób prezentowania danych daje obywatelom rzeczywistą szansę na zaznajomienie się z sytuacją finansową państwa.

Szczegółową analizę tematu oraz rekomendacje przedstawiliśmy w ww. raporcie ([do pobrania na ibs.org.pl](https://pobrania.ibs.org.pl)). Warto jednak naszym zdaniem przypominać, że instytucje publiczne nie wykorzystują nowoczesnych narzędzi informatycznych służących do przystępnego publikowania danych statystycznych (aplikacji, wizualizacji danych). Sprawozdawczość nie obejmuje całych finansów publicznych, lecz koncentruje się tylko na budżecie państwa. Klasyfikacje dochodów i wydatków publicznych są zbyt ogólne i niezrozumiałe dla obywatela. Sama ustawa budżetowa i sprawozdanie z jej wykonania publikowane są w 290 osobnych plikach PDF (dane za 2014 r.).

Postanowiliśmy zmierzyć się z problemem

Wychodząc z założenia, że łatwo dostępna i zrozumiała informacja m.in. w zakresie finansów publicznych służy prawidłowej ocenie prowadzonej przez rząd polityki, a co za tym idzie podejmowaniu racjonalnych decyzji w czasie wyborów, postanowiliśmy pokazać, że dane publiczne można zaprezentować w atrakcyjniejszej formie, niż robią to instytucje publiczne i tym samym zachęcić instytucje do podobnego podejścia. Wspólnie z Fundacją e-Państwo nasz Instytut (IBS) przygotował aplikację, która w prosty dla obywatela sposób pokazuje, jak wydawane są jego podatki.

Aplikacja pokazuje wydatki całego sektora finansów publicznych, a więc nie tylko budżetu państwa, ale też samorządów, sektora ubezpieczeń społecznych itd., co jest o tyle ważne, że debata publiczna w Polsce koncentruje się niemal wyłącznie na budżecie państwa. Wydatki podzieliliśmy na 13 kategorii głównych, m.in. naukę i edukację, odsetki od długu publicznego, administrację publiczną, kulturę i sport, ubezpieczenia społeczne. W każdej z nich wyodrębniliśmy dodatkowe podkategorie (np. w ubezpieczeniach społecznych znajdziemy podkategorie typu utrzymanie ZUS, emerytury z ZUS, emerytury i renty służb mundurowych, sędziów i prokuratorów itd.). Dzięki temu uzyskujemy szczegółową informację o kierunkach wydatkowania środków publicznych w Polsce.

Przynajmniej część wyników może być zaskakująca

Celem aplikacji jest przede wszystkim zwiększenie wiedzy obywateli o działalności państwa. Wydaje się, że część wyników może być dla opinii publicznej zaskakująca. Do takich zaliczyć można fakt, że z każdego 1000 zł podatków:

- 315 zł przeznaczane jest na ubezpieczenia społeczne, w tym 270 zł na same emerytury i renty, czyli więcej niż np. suma wydatków na naukę i edukację (120 zł) i ochronę zdrowia (108 zł);
- 65 zł pochłaniają same odsetki od długu publicznego;
- 49 zł państwo wydaje na rolnictwo, 42 zł kosztuje cała administracja publiczna, a 26 zł to nasza składka do Unii Europejskiej.

Aplikacja powstała w ramach projektu „Jak wydawane są moje podatki”, którego celem jest wzmocnienie kontroli obywatelskiej nad gospodarką finansową państwa. Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG. Zachęcamy do korzystania z aplikacji i informowania o stronie <https://mojepanstwo.pl/podatki>, na której aplikacja została umieszczona.